הרב חיים ברובנדר
rcb@atid.org

פרשת תצוה תשע"ט

בעניין הציץ – בגד או תכשיט?

שמות פרק כח

(ב) וְעָשִׂיתָ בִגְדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אָחִיךָ לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת׃ (ג) וְאַתָּה תְּדַבֵּר אֶל כָּל חַכְמֵי לֵב אֲשֶׁר מִלֵּאתִיו רוּחַ חָכְמָה וְעָשׂוּ אֶת בִּגְדֵי אַהֲרֹן לְקַדְּשׁוֹ לְכַהֲנוֹ לִי׃ (ד) וְאֵלֶּה הַבְּגָדִים אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ חֹשֶׁן וְאֵפוֹד וּמְעִיל וּכְתֹנֶת תַּשְׁבֵּץ מִצְנֶפֶת וְאַבְנֵט וְעָשׂוּ בִגְדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אָחִיךָ וּלְבָנָיו לְכַהֲנוֹ לִי׃ ...
(לו) וְעָשִׂיתָ צִּיץ זָהָב טָהוֹר וּפִתַּחְתָּ עָלָיו פִּתּוּחֵי חוֹתָם קֹדֶשׁ לַיקֹוָק׃ (לז) וְשַׂמְתָּ אֹתוֹ עַל פְּתִיל תְּכֵלֶת וְהָיָה עַל הַמִּצְנָפֶת אֶל מוּל פְּנֵי הַמִּצְנֶפֶת יִהְיֶה׃ (לח) וְהָיָה עַל מֵצַח אַהֲרֹן וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת עֲוֹן הַקֳּדָשִׁים אֲשֶׁר יַקְדִּישׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל מַתְּנֹת קָדְשֵׁיהֶם וְהָיָה עַל מִצְחוֹ תָּמִיד לְרָצוֹן לָהֶם לִפְנֵי יְקֹוָק׃

רש"י

(לו) **ציץ** - כמין טס של זהב היה, רוחב שתי אצבעות, מקיף על המצח מאוזן לאוזן׃ (לז) **על פתיל תכלת** - ובמקום אחר הוא אומר (שמות לט לא) ויתנו עליו פתיל תכלת, ועוד כתיב כאן והיה על המצנפת, ולמטה הוא אומר (פסוק לח) והיה על מצח אהרן, ובשחיטת קדשים שנינו (זבחים יט א) שערו היה נראה בין ציץ למצנפת, ששם מניח תפילין, למדנו שהמצנפת למעלה בגובה הראש ואינה עמוקה ליכנס בה כל הראש עד המצח, והציץ מלמטה, והפתילים היו בנקבים ותלויין בו בשני ראשים ובאמצעיתו ששה בשלושה מקומות הללו, פתיל מלמעלה, אחד מבחוץ, ואחד מבפנים כנגדו, וקושר ראשי הפתילים מאחורי העורף שלשתן, ונמצאו בין אורך הטס ופתילי ראשיו מקיפין את הקדקד, ופתיל האמצעי שבראשו קשור עם ראשי השנים, הולך על פני רוחב הראש מלמעלה, ונמצא עשוי כמין כובע, ועל פתיל האמצעי הוא אומר והיה על המצנפת, והיה נותן הציץ על ראשו כמין כובע על המצנפת, והפתיל האמצעי מחזיקו שאינו נופל, והטס תלוי כנגד מצחו, וניתקיימו כל המקראות פתיל על הציץ, וציץ על הפתיל, והפתיל על המצנפת מלמעלה׃ (לח) **ונשא אהרן** - לשון סליחה, ואף על פי כן אינו זז ממשמעו, אהרן נושא את המשא של עון, נמצא מסולק העון מן הקדשים׃ **את עון הקדשים** - לרצות על הדם ועל החלב שקרבו בטומאה, כמו ששנינו (פסחים טז ב) אי זה עון הוא נושא, אם עון פיגול, הרי כבר נאמר (ויקרא יט ז) לא ירצה, ואם עון נותר, הרי נאמר (ויקרא ז יח) לא יחשב, ואין לומר שיכפר על עון הכהן שהקריב טמא, שהרי עון הקדשים נאמר, ולא עון המקריבים, הא אינו מרצה אלא להכשיר הקרבן׃ **והיה על מצחו תמיד** - אי אפשר לומר שיהא על מצחו תמיד, שהרי אינו עליו אלא בשעת העבודה, אלא תמיד לרצות להם, אפילו אינו על מצחו, שלא היה כהן גדול עובד באותה שעה. ולדברי האומר (יומא ז ב) עודהו על מצחו מכפר ומרצה, ואם לאו אינו מרצה, נדרש על מצחו תמיד, מלמד שמשמש בו בעודו על מצחו, שלא יסיח דעתו ממנו׃

רשב"ם

(לו) **ועשית ציץ** - לפי שנותנו על מצח מקום ראיית בני אדם קרוי ציץ, כמו מציץ מן החרכים, כמו שפירשתי על המשקוף. כך נראה בעיני׃ **קדש לי״י** - על האפוד ועל החשן היו שמות בני ישראל לזכרון שכיפר הק׳ על עון הקדשים שיקדישו בני ישראל הכתובים למטה מן הציץ באבני האפוד והחשן. קדש לי״י, כלומר הק׳ מרצה עון הקדשים׃

מסכת יומא דף ז ע"ב

דתניא׃ ציץ, בין שישנו על מצחו בין שאינו על מצחו - מרצה, דברי רבי שמעון. רבי יהודה אומר׃ עודהו על מצחו - מרצה, אין עודהו על מצחו - אינו מרצה. אמר לו רבי שמעון׃ כהן גדול ביום הכפורים יוכיח, שאין עודהו על מצחו ומרצה! אמר לו רבי יהודה׃ הנח לכהן גדול ביום הכפורים, שטומאה הותרה לו בציבור. מכלל דרבי שמעון סבר - טומאה דחויה היא בציבור. אמר אביי׃ בנשבר הציץ - דכולי עלמא לא פליגי דלא מרצה, כי פליגי - דתלי בסיכתא. רבי יהודה סבר׃ על מצח ונשא, ורבי שמעון סבר תמיד לרצון לפני ה׳, מאי תמיד? אילימא תמיד על מצחו, מי משכחת להו? מי לא בעי מיעל לבית הכסא, ומי לא בעי מינם? אלא תמיד מרצה הוא. - ולרבי יהודה נמי, הא כתיב תמיד! - ההוא תמיד - שלא יסיח דעתו ממנו, כדרבה בר רב הונא. דאמר רבה בר רב הונא׃ חייב אדם למשמש בתפיליו בכל שעה ושעה, קל וחומר מציץ.

רש"י

בין שישנו הציץ על מצחו - של כהן גדול, כשאירעה טומאה על הקרבן. **יום הכפורים** - אינו על מצחו בשעת עבודת היום הפנימית, שאינו נכנס לפנים בבגדי זהב. **שטומאה הותרה לו** - שכולו קרבן צבור, ואינו צריך לרצויי ציץ. **מכלל דרבי שמעון סבר דחויה היא** - וציץ הוא דמרצה עלה, והיינו תנאי. **אמר אביי כו׳** - מילתא באפי נפשיה היא, לפרושי פלוגתייהו. **בסיכתא** - יתד. **על מצח ונשא** - והיה על מצח אהרן ונשא אהרן את עון הקדשים (שמות כח).

Visit **www.atid.org/shiur** for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.
Visit **www.WebYeshiva.org** to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.